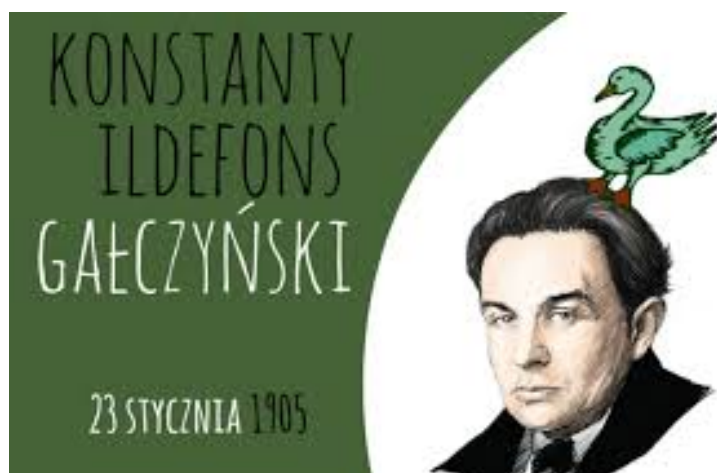

Konstanty Ildelfons Gałczyński

120 rocznica urodzin

Poeta, tłumacz, urodził się 23 stycznia 1905 roku w Warszawie, zmarł tamże 6 grudnia 1953 roku, w wieku 48 lat

Konstanty Ildelfons Gałczyński – biografia, wiersze, twórczość

Konstanty Ildelfons Gałczyński (1905-1953) pochodził z Warszawy. Tworzył poezje oraz utwory satyryczne, spośród których chyba najlepiej znane to seria paradramatycznych humoresek o absurdalnym charakterze Teatrzyk Zielona Gęś. W roku 1936 w piśmie Prosto z Mostu ukazała się satyra Skumbrie w tomacie, krytykująca konserwatywną politykę rządów Sanacji, obojętnej według Poety na kwestię jedności państwa.

Ojciec, Konstanty Gałczyński, pracował jako technik kolejowy, matka, Wanda Cecylia, była córką właściciela restauracji. W roku 1914 rodzina została ewakuowana z Warszawy aż do Moskwy, gdzie Gałczyńscy mieszkali do roku 1918. Konstanty uczył się w tamtejszej szkole polskiej. Po zakończeniu działań wojennych i powrocie do kraju został studentem Uniwersytetu Warszawskiego, uczęszczając na wykłady zarówno z filologii klasycznej jak i angielskiej.

Pierwszy utwór ogłosił w prasie w roku 1923. Związał się z grupą poetycką Kwadryga, aktywną w latach 1927-1931, zaliczaną do Drugiej Awangardy. Chętnie współpracował z warszawskimi czasopismami politycznymi i satyrycznymi. źródło: https://poezja.org/wz/Konstanty_Ildelfons_Galczynski/.

W roku 1930 poślubił Natalię Awałow (1908-1976), pisarkę (ps. Anna Glińska), autorkę utworów dziecięcych i młodzieżowych. W latach 1931-1933 pełnił funkcję polskiego attaché kulturalnego w stolicy Niemiec. Rok później rodzina Gałczyńskich powróciła do kraju, osiedlając się w Wilnie. Nawiązania do stolicy Wielkiego Księstwa Litewskiego, zwłaszcza do czasów Mickiewicza, pojawiają się w wielu utworach Poety. W tymże mieście w roku 1936 przyszła na świat Kira Gałczyńska. Gałczyńscy przenieśli się znów do stolicy, zamieszkali w Aninie.

W roku 1939 został powołany do wojska, po 17 IX dostał się do niewoli radzieckiej. ZSRR przekazało go Rzeszy. Osadzony w obozie dla szeregowych i podoficerów czyli stalagu Altengrabow, nadal pisał. Jeszcze w połowie września 1939 roku powstała Pieśń o żołnierzach z Westerplatte. Wiersze Gałczyńskiego ukazywały się też w konspiracyjnych antologiach Werble wolności oraz Słowo prawdziwe. Doczekawszy w stalagu kapitulacji Rzeszy, krótko bawił w Paryżu i Brukseli. W roku 1946 urodził się syn Konstanty Ildefons. Po powrocie do Polski, w tymże roku, zamieszkali w Krakowie, a następnie w Szczecinie (1948-1949). Tam współzakładał Klub 13 Muz, pisał też wiersze, m.in. Polskie Gwiazdy, Wiosna w Szczecinie, Wesoły sierpień.

W roku 1949 uległ zawałowi serca, po leczeniu pozostał w Warszawie, gdzie przybyła rodzina. Stale współpracował z czasopismami m.in. Przekrojem oraz Tygodnikiem Powszechnym. Tworzył również dla pierwszego powstałego w Polsce po roku 1945 kabaretu Siedem kotów. Od roku 1950 do śmierci chętnie bywał w leśniczówce w miejscowości Pranie nad Jeziorem Nidzkim. Obecnie znajduje się tam muzeum.

Podobnie jak m.in. Jan Brzechwa, zdecydował się na współpracę z władzą komunistyczną: stworzył m.in. krytykujący Czesława Miłosza Poemat dla zdrajcy oraz panegiryk Umarł Stalin. Mimo to, podobnie jak np. Tadeusz Borowski i wielu poetów ZSRR, sam stał się obiektem ataku partyjnego, gdyż jego twórczość potępił na Zjeździe Literatów Polskich Adam Ważyk. Zarzutem – „grzechem ideologicznym” – była „drobnomieszczańskość”. Mimo to dwa dni po śmierci, 8 grudnia roku 1953, Rada Państwa odznaczyła Gałczyńskiego Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski za osiągnięcia literackie.

Ostatnie lata życia Twórcy przyniosło kilka sporych rozmiarów form poetyckich jak choćby Wielkanoc Jana Sebastiana Bacha, Niobe, Wit Stwosz czy Kronikę Olsztyńską. W roku 1948 ukazał się zbiór wierszy Zaczarowana dorożka. Gałczyński sparafrazował również Sen nocy letniej Szekspira a także Odę do radości Fryderyka Schillera.

Młodość i Kwadryga

Konstanty Ildefons Gałczyński urodził się 23 stycznia 1905 roku w Warszawie, w rodzinie technika kolejowego Konstantego i Wandy Cecylii z Łopuszyńskich (córka właściciela restauracji). Literatura doby PRL określała jego pochodzenie jako "drobnomieszczańskie".

Po wybuchu I wojny światowej w ramach rosyjskiej akcji ewakuacyjnej, rodzina Gałczyńskich zamieszkała w Moskwie (1914-1918). Konstanty kształcił się wtedy w

polskiej szkole. Pisać zaczął już w wieku ok. 10 lat - w roku 1915. Za swój debiut poetycki uznawał wiersz „Wiatr w zaułku”, wydrukowany w efemerycznym piśmie „Twórczość Młodej Polski” pod pseudonimem Mieczysław Zenon Trzciniński. Po powrocie do Polski studiował filologię klasyczną i angielską w Warszawie. Na uniwersytecie zetknął się z cyganerią dzięki grupie Smok. W latach 1926-1928 odbył służbę wojskową. Po jej zakończeniu zajął się systematyczną pracą literacką, przyłączył się do Kwadrygi, pisał również dla satyrycznego tygodnika Cyrulik Warszawski. Najbardziej charakterystyczną częścią publicystyki Kwadrygi było krytykowanie konkurencyjnego Skamandra (w skład którego wchodził Julian Tuwim, Antoni Słonimski, Jan Lechoń, Jarosław Iwaszkiewicz i Kazimierz Wierzyński), a w szczególności praktyki artystycznej Tuwima. Grupę „Kwadryga” charakteryzował eklektyzm scalający kult pracy, moralizatorstwo oraz niezgodę na nierówności społeczne. Prócz Gałczyńskiego należeli do niej: Lucjan Szenwald, Władysław Sebyła i założyciel Mieczysław Bibrowski. Gałczyński publikował ponadto w poznańskim piśmie „Tęcza”.

II Rzeczpospolita i wojna

W roku 1930 zawarł związek małżeński z Natalią Awałow, pisarką (ps. Anna Glińska) i tłumaczką literatury rosyjskiej, a przy tym liryczną bohaterką wielu erotyków Gałczyńskiego. Był to ślub prawosławny, ceremonia zaś odbyła się w soborze metropolitalnym w Warszawie.

W latach 1931-33 pracował w Berlinie jako referent kulturalny konsulatu RP, co pozwalało na liczne podróże i pogłębianie wiedzy artystycznej. Pobyt berliński zaowocował poematem „Bal u Salomona”. Według słów Autora, był to strumień natchnienia, bliski zatem metodzie surrealizmu, z silnym elementem onirycznym i "freudowskimi" wolnymi asocjacjami i alogicznością (poetyckie ujawnienie "Id" i wypartych elementów "Ego"?).

W roku 1934 zamieszkał w Wilnie, gdzie zajął się pisaniem do prasy i Polskiego Radia. Dwa lata później przeprowadził się do podwarszawskiego Anina, zaś w stolicy podjął współpracę z tygodnikiem Prosto z mostu. Przed wrześniem 1939 r. poeta wydał jeszcze cykl „Noctes Aninenses” (Noce Anińskie), nawiązujący już samym tytułem do „Noctes Atticae” (Noce Attyckie) Aulusa Geliusza. 17 IX 1939 dostał się do niewoli radzieckiej, zaś Armia Czerwona przekazała go Rzeszy. Osadzony w stalagu XI A w Altengrabow, nadal pisał, zaś jego wiersze publikowano w podziemiu (antologie „Werble wolności” i „Słowo prawdziwe”). Z okresu niewoli pochodzą, czerpiące ze świata religii i modlitwy, wiersze „Pieśń o żołnierzach z Westerplatte”, „Pieśń o Fladze”, „Matka Boska Stalagów” oraz „List jeńca”.

Nowa Polska

Po wyzwoleniu przebywał w Brukseli, Paryżu i Rzymie. Pobyt paryski Gałczyński podsumował dłuższym wierszem „Notatki z nieudanych rekolekcji paryskich”. Do Polski powrócił w 1946, zamieszkując w Krakowie. Wtedy też rozpoczął współpracę z tygodnikiem Przekrój, Tygodnikiem powszechnym oraz Odrodzeniem. Tworzył też

dla krakowskiego kabaretu "Siedem Kotów" (pierwszy polski kabaret po II wojnie światowej).

Wkrótce trafił na „Kresy Zachodnie”. Z radością pisał: „Tutaj mój port, tu słońce mam na czole, I dom, i sad i kota - nie do wiary!” Gałczyński przybył do Szczecina na apel-zaproszenie wojewody Leonarda Borkowicza, skierowany do Związku Zawodowego Literatów Polskich. Wojewoda zachęcał artystów mieszkaniem w willach poniemieckich oraz zatrudnieniem w pismach lub Polskim Radiu. Przybywszy do Szczecina, Konstanty spotkał swego przyjaciela, z którym w Altengrabow organizował teatrzyk jeniecki - poetę i malarza Stanisława Czernego. Wraz z Heleną Kurcysz i Jerzym Andrzejewskim założył w Szczecinie Klub 13 Muz, mając na celu pobudzenie życia kulturalnego poniemieckiego regionu.

Ze Szczecina Gałczyński wyjechał jednak do Warszawy ze względu na zawał serca i pilną potrzebę leczenia. Ostatnie lata przed śmiercią spędził w stolicy, wyjeżdżając często do słynnej leśniczówki w Praniu oraz do Nieborowa pod Arkadią. Na skutek powikłań po ostatnim zawale zmarł 5 grudnia 1953 roku w Warszawie. Pochowano go na cmentarzu wojskowym na Powązkach.

Spojrzenie na twórczość Gałczyńskiego źródło:

https://poezja.org/wz/Konstanty_Ildefons_Galczynski/

Pierwszą książką K.I. Gałczyńskiego była fantastyczna groteska - powieść „Porfirion Osiełek czyli Klub Świętokradców” (1929). Gdy współpracował z Kwadrygą, tworzył w dwóch nurtach. Pierwszy, inspirowany Villonem i Rimbaud, łączył się z konstruowanym przez Gałczyńskiego typem poety-cygana, nieraz błaznującego wesołka, uciekającego w świat poezji („Szekspir i chryzantemy”, „Serwus, madonna”). Drugi nurt to katastroficzna groteska, związana z aktualną sytuacją społeczną i polityczną II Rzeczypospolitej, tak jak ją postrzegały kręgi literackie (poemat „Koniec świata. Wizje świętego Ildefonsa czyli satyra na Wszechświat” z 1929 r.). Wobec poczucia absurdu i bezsensu wielu aspektów rzeczywistości, ocalającą wartością staje się dobrze wykonana praca. Gałczyński buduje swój liryczny "traktat o dobrej robocie" - w „Końcu świata” wybawiony od zagłady zostaje rzetelny stolarz. Podobny motyw podjął Autor w wielkie pochwały pracy i uczciwości w "zwykłym życiu" – „Pieśni cherubińskiej”. Sam tytuł wziął z liturgii bizantyńskiej, co pozwala na interesujące skierowanie interpretacji w kierunku przebóstwienia człowieka i świata oraz kontemplacji mnichów prawosławnych, żyjących wśród dzikiej natury (ławy, pieczary, wyspa Atos, Serafim z Sarowa).

Gałczyński wzorował się na Skamandrytach, kształtując jednak stale autorski styl: zespolenie groteski i żartobliwości bądź bohemy z dekadencją. Stworzył indywidualny wzór liryki, swobodnie operując konwencjami, poruszając się łatwo między poezją prostych wzruszeń i nastrojów a drwiną, groteską i absurdalnym humorem. Doskonale czuł się zarówno w świecie rodzajowego realizmu, jak i fantastyki baśni. Po rozpoczęciu współpracy z narodowo-demokratycznym Prosto z mostu, rysują się w liryce K.I. Gałczyńskiego nowe tendencje. Na bohatera lirycznego awansuje trzon "endecji" - skromni mieszczanie, a obok nich

lumpenproletariat. Idąc w kierunku pewnego poetyckiego witalizmu, autor przeciwstawia ich "autentyczny" sposób życia miałości i oportunistom inteligentów. Atak na warstwę wykształconą rozpoczął „Komicznik poetycki” z 1934 r., Gałczyński ponawiał ową krytykę i po roku 1945. Krytyczne wobec "Sanacji bez Piłsudskiego" z jej alienacją, synekurami i próbami spoufalania się z arystokracją, były „Zima z wypisów szkolnych” oraz sławne i żywe w twórczości kabaretowej do dziś „Skumbrie w tomacie” ("elegancka", zmanierowana nazwa pospolitych ryb w sosie pomidorowym, np. płotek lub makreli). Dużym walorem jego dzieł jest stały dystans wobec mitologizacji historii czy aktualnych procesów i struktur społecznych. Sama współpraca z Prosto z mostu dała Gałczyńskiemu pewną stabilizację literacką (edycja poezji z 1937, nagroda literacka w roku kolejnym), jednak "dorobiono mu gębę" artysty prawicowo-nacjonalistycznego. Nie powinno zatem dziwić, że mecenat wkrótce zaczął ciążyć i poecie, na co wskazuje „Impresario” oraz „Nieporozumienia”).

Po powrocie z niewoli niemieckiej, samookreślił się jako Bachus demokracji, w duchu powojennego optymizmu i odbudowy, z pewnymi analogiami do Skamandrytów (zagospodarowanie Ziemi Odzyskanych - polskie odyseje, również ludzi kultury, budowanej na nowo lub "transplantowanej" z Kresów jak np. w wypadku uniwersytetów we Wrocławiu czy Toruniu).

Lubiane wybory wierszy, wydane już w 1946 roku, oraz pochodząca z okresu krakowskiego Zaczarowana dorożka (1948) korespondowały z krytyką apolitycznej (z pozoru) i tradycjonalistycznej (często głównie inercyjnej) inteligencji konserwatywnej (Śmierć inteligenta). W celu demaskowania i krytyki tej grupy społecznej, Gałczyński zaczął tworzyć swe komiczne, groteskowe miniatury wchodzące w skład cyklu Zielona Gęś. Głębiej w świat absurdałnego dowcipu Twórca wszedł w cyklu felietonów Listy z fiołkiem, wydanych pod ps. Karakuliambro w Przekroju (1946-50).

Adam Ważyk wraz z innymi stalinizującymi socrealistami poddał twórczość Autora krytyce na zjeździe ZLP w 1950. Sam K.I. Gałczyński starał się jednak "akomodować" do status quo poprzez dostarczanie optymistycznej, zaangażowanej politycznie poezji publicystycznej i okolicznościowej (pieśń „Ukochany kraj”, zbiory „Ślubne obrączki” (1949), „Wiersze liryczne” (1952) oraz panegiryk „Umarł Stalin”).

W ostatnim okresie życia kierował się ku refleksji nad sensem i rolą sztuki („Śmierć Andersena”, „Wielkanoc Jana Sebastiana Bacha”, „Na śmierć Halasa” (poeta czeski)). Motyw solidnej pracy wrócił w „Wicie Stwoszu” z roku 1952, powiązany z wojennymi losami Ołtarza Mariackiego i jego twórcy – polskiego Niemca, podobnie jak repatrianci, przybyłego "z daleka".

Za testament poetycki Gałczyńskiego uważa się cykl 10 „Pieśni” (1953), w którym poeta apeluje do pamięci czytelników oraz podsumowuje swą pracę pisarską. Pisał również dla radia i dla najmłodszych (wiersze, bajka „Młynek do kawy”), tworzył też teksty piosenek oraz monologi estradowe. Przekładał Szekspira, Schillera, Luisa Aragona, Pablo Nerudę oraz Rafaela Albertiego. K. I. Gałczyński jest patronem Domu kultury 13 Muz (obecnie jako samorządowa instytucja kultury Dom Kultury "13muz"), powstałym z klubu stworzonego przez niego w powojennym Szczecinie.

Rafał Marek
<https://poezja.org/>

Literatura:

A. Rydz, Kolory poezji (Na przykładzie poezji lirycznej Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego), Przestrzenie Teorii 25 (2016), s. 361-373;

B. Walczak, Animizacyjna kreacja księżycy w poezji Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Studia Językoznawcze 10 (2011), s. 307-320

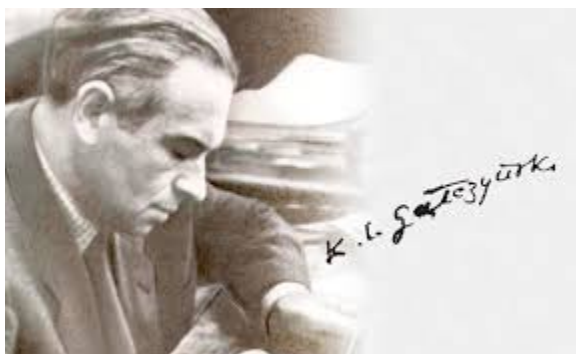
T. Wilkoń, " Serwus, madonna" Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego. Przyczynek do dziejów wiersza, Postscriptum Polonistyczne 8.2 (2011), s. 241-249;

M. Wyka s.v. Gałczyński Konstanty Ildefons [w:] Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, PWN, Warszawa 1984-1985, vol. I, s. 284-286.

Wikipedia, s.v. Konstanty Ildefons Gałczyński,

https://pl.wikipedia.org/wiki/Konstanty_Ildefons_Ga%C5%82czy%C5%84ski/

źródło: https://poezja.org/wz/Konstanty_Ildefons_Galczynski/

Multimedia

<http://www.kigalczynski.pl/main.html> - link do oficjalnej witryny Poety

Konstanty Ildefons Gałczyński. "Cygan, fantasta, biedak"

<https://www.youtube.com/watch?v=EOjjqSFdu0c>

Czas – 28:38

Konstanty Ildefons Gałczyński. "Ja inaczej nie piszę, jeno jako żyję"

<https://www.youtube.com/watch?v=aIcL8rmBn0k>

Czas – 28:38

Konstanty Ildefons Gałczyński „Moja poezja to jest noc księżycowa, wielkie uspokojenie...”

<https://www.youtube.com/watch?v=UkXM0rQigyw>

Czas – 29:20

Szkoła Bardzo Wieczorowa. Konstanty Ildefons Gałczyński. Człowiek niebanalny

<https://www.youtube.com/watch?v=zG6yAwf-IEs>

Czas – 47:08

Konstanty Ildefons Gałczyński „Moja poezja to jest noc księżycowa, wielkie uspokojenie...”

<https://www.youtube.com/watch?v=UkXM0rQigyw>

Czas – 29:20

K I Gałczyński – Rozmowa liryczna

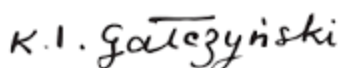
<https://www.youtube.com/watch?v=KE1C-VmVROo>

Czas – 2:35

Konstanty Ildefons Gałczyński - Porfirion Osiełek (słuchowisko)

<https://www.youtube.com/watch?v=GGNKrVRQU38>

Czas – 52:40

K.I. Gałczyński